

ספרות עברית וכללית

על פי תכנית הרפורמה ללמידה משמעותית

לעולים חדשים

לבתי ספר דתיים

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעה וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.
פרק ראשון – סיפורת (מעשה חכמים, סיפור קצר),
דרמה ומונודרמה — (30x2) — 60 נקודות
פרק שני — שירה (פיט, שירת ימי הביניים,
השירה העברית במאה ה-20) — (20x2) — 40 נקודות
סה"כ — 100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: (1) רשימה מודפסת של היצירות שנלמדו בכיתה.
(2) מילון עברי-לועזי / לועזי-עברי, לפי בחירת התלמיד.
- ד. הוראות מיוחדות: (1) חובה לצרף למחברת הבחינה את הרשימה המודפסת של היצירות שנלמדו בכיתה.
(2) אין לחזור ולהדגים בתשובות שונות על פי אותה יצירה.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
שום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

/המשך מעבר לדף/

השאלות

פרק ראשון — סיפורת (מעשה חכמים, סיפור קצר) דרמה ומונודרמה

(60 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 1-12 (לכל שאלה — 30 נקודות; סה"כ — 60 נקודות).

מעשה חכמים

1. קרא את מעשה החכמים "בתו של רבי עקיבא והנחש" שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

לרבי עקיבא היתה בת.
אמרו לו הכלדיים:¹ אותו היום שנכנסת לבית החפה,
מביש אותה נחש, והיא מתה.
היה דואג על הדבר הרבה.
אותו היום, נטלה את המכבנה,² נעצה אותה בסדק,
קרה שישבה [שננעצה] בעינו של נחש.
בבקר, כשנמלה אותה, נסרד וכא הנחש אחריה.
אמר לה אביה: מה עשית?
אמרה לו: בערב בא עני, קרא בפתח, והיו טרודים כל העולם בסעדה,
ואין שומע לו.
קמתי, נטלתי את מנתי שנתתם לי, ונתתיה לו.
אמר לה: מצוה עשית.
יצא רבי עקיבא ודרש: "וצדקה תציל ממות" (משלי י, ב).
ולא ממיתה משנה, אלא ממיתה עצמה.

1 כלדיים — רואים בכוכבים (אסטרולוגים).

2 מכבנה — סיכה להידוק הבגד או השער.

תאר את המעשה שעשתה הבת של רבי עקיבא בסעודת החתונה שלה, והסבר מה הוא תורם

להבנת המשמעות של מעשה החכמים.

שים לב: אין להדגים בתשובות שונות על פי אותה היצירה.

סיפור קצר

2. יד ושם / אהרן מגד

באחת מן השיחות בין רעיה לבין רחל, רעיה פונה לרחל ואומרת: למה את עושה מזה עניין גורלי כל־כך? את מפחידה אותי! מהו העניין הגורלי שרעיה רומזת עליו? תאר את העמדה של רעיה, של רחל ושל סבא זיסקינד בעניין זה, והסבר מדוע כל אחד מהם נוקט דווקא עמדה זו.

3. המחרוזת / גי דה־מופסאן

תאר שני מפגשים בין הדמות המרכזית בסיפור זה ובין שתי דמויות אחרות בו, והסבר את ההשפעה של כל אחד מן המפגשים על עלילת הסיפור.

4. יד ושם / אהרן מגד או המחרוזת / גי דה־מופסאן או סיפור קצר אחר

תאר את הסיום של סיפור קצר שלמדת. לדעתך, האם הסיום שתיארת הוא אופטימי או פסימי או שילוב בין שניהם? הסבר והדגם את דבריך.

דרמה

5. בעלת הארמון / לאה גולדברג

אמון וחוסר אמון הם נושאים מרכזיים במחזה "בעלת הארמון". הסבר כיצד אמון וחוסר אמון באים לידי ביטוי ביחסים בין לנה לבין זאברודסקי, וביחסים בין לנה לבין דורה.

6. ילדי הצל / בן־ציון תומר

תאר את מערכת היחסים בין יורם לבין נורית, והסבר כיצד מערכת היחסים הזאת משפיעה על כל אחד מהם.

7. אנטיגונה / סופוקלס

המחזה "אנטיגונה" נכתב בימי יוון העתיקה, אך המתואר בו רלוונטי גם לימינו. תאר שניים מן הנושאים שהמחזה עוסק בהם, והסבר את הרלוונטיות שלהם לימינו.

8. בית בובות / הנריק איבסן

ענה על שני הסעיפים א - ב.

א. מה נורה מחליטה בסיום המחזה? הסבר כיצד היא מצדיקה את החלטתה בנוגע לילדיה.

(20 נקודות)

ב. האם אתה מסכים עם ההחלטה של נורה? נמק את דבריך ובסס אותם על עלילת המחזה.

(10 נקודות)

9. אויב העם / הנריק איבסן

מתח וחשש מפני הצפוי להתרחש מלווים את הקריאה במחזה "אויב העם".

הסבר והדגם קביעה זו על פי עלילת המחזה, וכתוב כיצד בסיום המחזה המתח והחשש נעלמים.

10. ביקור הגברת הזקנה / פרידריך דירנמט

המחזה "ביקור הגברת הזקנה" מבקר דפוסי התנהגות אנושית כמו נקמנות, צביעות, שחיתות,

בגידה ורדיפה אחרי כסף.

בחר בשלושה מדפוסי ההתנהגות האלה, ותאר כיצד הם באים לידי ביטוי במחזה.

מונודרמה

11. לרקוד עם אבא / איציק ויינגרטן

ענה על שני הסעיפים א-ב.

- א. לפניך קטע מן המונודרמה "לרקוד עם אבא", ובו הבן מספר על היחסים שלו עם אביו. קרא אותו, וענה על השאלה שאחריו.
- אם הייתי קורא לאבא שיעשה משהו, שאני יכול לעשות בעצמי, אבא היה אומר: "בן שלי, אל תהיה...!", ואני הייתי יודע להמשיך. הייתי אומר: "תלוי".
- הסבר כיצד קטע זה משקף את מערכת היחסים בין הבן לבין אביו, כפי שהיא באה לידי ביטוי במונודרמה כולה. (18 נקודות)
- ב. תאר את חייו של הבן לאחר מות אביו. (12 נקודות)

12. אחת זקנה / נאוה סמל

- לפניך דברים שחנה אומרת לתלמידי הכיתה. קרא אותם, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריהם.
- אני לא אחזור לשם! הם מתנדנדים על אנייה שנסחפת מהר מהר אל החוף. אל הסוף. לי יש עדיין משוטים קטנים ואני יכולה לחתור.
- א. הסבר את המטפורה שבאמצעותה חנה מדגישה את ההבדל בינה ובין הדיירים האחרים בבית האבות. (10 נקודות)
- ב. תאר את סיום המונודרמה, והסבר אם ההבדל שכתבת עליו בסעיף א בא לידי ביטוי גם בסיום. (20 נקודות)

פרק שני — שירה (פיוט, שירת ימי הביניים, השירה העברית במאה ה־20)

(40 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 13-19 (לכל שאלה — 20 נקודות; סך־הכול — 40 נקודות).

פיוט

13. קרא את הפיוט שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

יָדִיד נֶפֶשׁ / ר' אלעזר אזיכרי

יָדִיד נֶפֶשׁ אָב הָרַחֲמָן, מְשֹׁף עֲבָדֶךָ אֶל רְצוֹנְךָ,
יְרוּץ עֲבָדֶךָ כְּמוֹ אֵיל, יִשְׁתַּחֲוֶה מוֹל הַדָּרֶךְ,
כִּי יַעֲרֹב לוֹ יְדִידוֹתֶךָ מִנֹּפֶת צוּף וְכָל טַעַם.

הַדּוֹר, נָאֶה, זִיו הָעוֹלָם, נִפְשֵׁי חוֹלֵת אֶהְבֶּתֶךָ;
אֲנֵא א-ל נָא רָפָא נָא לָהּ בְּהִרְאוֹת לָהּ נֵעַם זִיוֶךָ;
אֲז תִתְחַזֵּק וְתִתְרַפָּא וְהִיתָה לָךְ שְׂפַחַת עוֹלָם.

וְתִיק יִהְיוּ רַחֲמֶיךָ וְחוּס נָא עַל בֶּן אוֹהֲבֶךָ,
כִּי זֶה פְּמָה נִכְסֶיךָ נִכְסֶיךָ לְרֵאוֹת בְּתַפְאֶרֶת גְּדוֹךְ,
אֲנֵא, א-לִי, מִחֲמַד לִבִּי, חוֹשֶׁה נָא, וְאֵל תִּתְעַלֵּם.

הַגִּלָּה נָא וּפְרֹשׁ, חֲבִיב, עָלִי אֶת סֵכֶת שְׁלוֹמֶךָ,
תֹּאִיר אֶרֶץ מִכְבוֹדֶךָ, נְגִילָה וְנִשְׁמָחָה בָּךְ.
מֵהָר, אֶהוּב, כִּי בָּא מוֹעֵד, וְחַגִּנִי כִימֵי עוֹלָם.

בחר בשניים מציורי הלשון בפיוט, פרש אותם, והסבר כיצד הם מסייעים לדובר לבטא את רגשותיו כלפי האל.

שירת ימי הביניים

14. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

יִדְעַתְנִי בְּטָרֶם תַּצְרֵנִי / ר' יהודה הלוי

יִדְעַתְנִי בְּטָרֶם תַּצְרֵנִי, / וְכָל עוֹד רוֹחֵךְ בִּי – תַּצְרֵנִי.
הֵי־שׁ לִי מַעֲמָד, אִם תִּהְיֶה פָנִי, / וְאִם לִי מַהֲלָךְ, אִם תַּעֲצֹרְנִי?
וְמָה אֹמֵר? – וּמַחֲשָׁבִי בִידְךָ! / וְמָה אוֹכַל עֲשֶׂה עַד תַּעֲזֹרְנִי?
דְּרָשְׁתִּיךְ בְּעַת רָצוֹן – עֲנֵנִי / וְכַצְּנָה רָצוֹנְךָ תַּעֲטֹרְנִי,
הִקְיַמְנִי לְשַׁחַר אֶת דְּבִירְךָ / וְאֶת שְׁמֶךָ לְבִירְךָ עוֹרְרִנִי!

הצג את הרגשות של האדם המתפלל לאלוקים, והסבר את התרומה של אמצעי אמנותי אחד לעיצוב רגשות אלה.

15. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

שִׁפְלֵ רוּחַ / ר' שלמה אבן־גבירול

שִׁפְלֵ־רוּחַ, שִׁפְלֵ־בִרְךָ וְקוֹמָה, / אֶקְדֶּמְךָ בְּרַב פֶּחַד וְאִימָה.
לְפָנֶיךָ אֲנִי נֹחֵשֵׁב בְּעֵינִי / כְּתוֹלַעַת קִטְנָה בְּאֶדְמָה.
מְלוֹא עוֹלָם, אֲשֶׁר אֵין קֶץ לְגִדְלוֹ, / הִכְמוּנִי יִהְיֶה לְךָ, וּבִמָּה?
הִדְרֶךָ לֹא יְכִילוֹן מְלֶאכִי־רוּם – / וְעַל אַחַת אֲנִי כְּמָה וְכְמָה!
אֲשַׁחַר אֵל בְּרֵאשִׁית רַעֲיוֹנִי / אֲשֶׁר לִשְׁמוֹ תִּהְיֶה לֵּל כָּל נִשְׁמָה.

בשיר זה בא לידי ביטוי מתח בין שפלות ובין גדולה.

הסבר כיצד אחד מן האמצעים האמנותיים בשיר מסייע לעצב את המתח הזה, והדגם מן השיר.

השירה העברית במאה ה־20

ארץ־ישראל וירושלים

16. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

גלות / בלפור חקק

סְבִי הָיָה לֹו בְּגָדֵי כְּהֻנָּה שְׁקוּפִים
וְרִקְמָה לֹו אָמוּ בְּדֶשׁ הַכְּתָנֹת
הַתְּכָלָה פָּסִי זָהָב יָפִים.
וְחִקְקָה לֹו אֶת שְׁמוֹ בְּעֶנְג
בְּאוֹתִיּוֹת שֶׁל כֶּסֶף, אוֹר מְזָקָה.
סָבָא שְׁלִי, מוֹרֵד בֶּן רִפְאֵל חִקָּק.

וְעָלָה סְבִי כְּאַבְרָהָם מְאוֹר
מְאוֹתָה אֶרֶץ עַל פִּי אוֹתוֹ דְּבוֹר.
עָלָה עָלָה אֶל אוֹתָה אֲדַמַּת מוֹלָדָת.
וְלֹא הָיְתָה
לֹו עוֹד הַכְּתָנֹת הַנְּחֻמָּדָת.
וְאַבְדָּה לֹו שְׁרָרָתוֹ
וְאַבֵּל נָגָה פָּנָיו
וְנִשְׁחַת הַכֶּסֶף
וְנִשְׁחַט הַזָּהָב.
וּבְשָׂנָקִים רַכַּל סְבִי מָכַר אֶת אוֹצְרוֹתָיו
בְּגָדִים בָּלִים, מְרַכֵּלֶת אֶכְזָב
לְשׁוֹנוֹ כְּבִדָּה, נָבִיא נֶעְזָב.

סָבָא שְׁלִי מֶלֶךְ עֲצוּב.
נּוֹלֵד בְּבִגְדֵי מְשִׁי וְרִקְמָה בְּגָדֵי חֲמֻדוֹת.
וּכְאֲשֶׁר גָּלָה אֶל אֶרֶץ
נִשְׁחַתוּ בְּגָדָיו נִשְׁחַת הוֹדוֹ.
רַק בְּמוֹתוֹ הִלְבִּישׁוּהוּ תַּכְרִיךְ פַּעֲטוֹת
טְלִית שְׁקִיבֵל מְאָבִיו טְלִית יְרֻשָּׁה
חִקְוָקָה תְּכָלֶת אוֹתִיּוֹת שֶׁל קֶדְשָׁה.

וּלְאַרְךָ הַטְלִית דְּמִיתִי לְרֹאוֹת
פָּסִי זָהָב יָפִים. אוֹר מְזָקָה.
סָבָא שְׁלִי. מוֹרֵד בֶּן רִפְאֵל חִקָּק.

בשיר זה מתוארת האכזבה של הדובר ושל סבו מן החיים במולדת.

הסבר והדגם קביעה זו. בתשובתך כתוב גם על אמצעי אמנותי אחד המבטא אכזבה זו.

שירים בצל השואה

17. קרא את השיר שלפניך וענה על השאלה שאחריו.

נצול / לאה איני

אָבִי מִתְקַשֵּׁר לַמִּסְפָּר הַצְּלוּב לֹו עַל זְרוּעַ

וּמִקְשִׁיב־מִקְשִׁיב בְּדֶרוֹךְ.

בְּאַזֵּן הַשְּׁמֵאלִית אֵינֹו מִקְשִׁיב

זָכַר לַסְטִירָה מִכְּפֹו שֶׁל אָס.אָס.

5 בְּאַזֵּן הַזֹּו הוּא שׁוֹמֵעַ

שׁוֹמֵעַ כְּמַחְרִישׁ

אֲךְ אֵת הָאֵזֶן הַבְּרִיאָה הוּא עוֹשֶׂה בְּאַפְרָכְסֵת

לַסִּיּוּטִים שֶׁבָּאִים לֹו

מִדֹּוּרָה, מִבּוֹנָה, מֵאוֹשׁוּיץ

10 בְּקִרְוֹנוֹת

אָבִי צוֹרֵחַ אַחַת לְשָׁבוּעַ כְּאוֹמֵר –

שְׁלוֹמִי טוֹב

וְאַחֵר כֵּךְ הוּא הוֹפֵךְ אֵת רֹאשׁוֹ עַל הַכֹּר הַרְטָב

וְנִרְדָּם עַל צִדּוֹ הַיָּמָנִי

15 נוֹתֵן אֵת אֶזְנוֹ הַיְמָנִית לְבִכְיִי

בְּכִי הַמְּהֻלָּךְ עַל בְּהוֹנוֹת.

מהו המצב הרגשי של האב על פי שורות 11-12? הסבר את דבריך.

הבא מן השיר דוגמה נוספת למצבו הרגשי.

זוגיות ואהבה

18. לפניך שיר ב (המתחיל במילים: "נפרדנו כך") מתוך מחזור השירים: שירי אהב"ה, מאת לאה גולדברג. קרא אותו, וענה על השאלה שאחריו.

נפרדנו כָּךְ. היטב, היטב חָרָה לִי.
הָעֶרְפֶּל בִּינִינו כְּחוּמָה.
זאת הַטֶּפֶה שֶׁעַל יָדֵי נֹתְרָה לִי
טַפַּת סֶגְרִיר וְדַאי היא, לא דְּמָעָה.

לדור הַזֶּה הַבָּכִי הוא כְּלָמָה,
הוא לא יִבְכֶּה עַל אֶהְבָּה גּוֹסֶסֶת.
בְּיוֹם הַדִּין וּבְלִילֹת הַחֶסֶד
אָדִישׁ וְגַא הוא לא יוֹרִיד דְּמָעָה.

נפרדנו כָּךְ. הָרְחוּב הָמָּה, הָמָּה.
דְּחַפְנִי אֵיזָה הַלֵּךְ, וּמִנְגֵּד
הָעֶרְפֶּל תְּלוּי כְּהִינוּמָה.

מֵאֵין בְּלִבִּי חֶדְוָה חוֹגֶגֶת?
אוֹלֵי, בְּכָל זאת, זוֹ הִיְתָה דְּמָעָה.

על פי הבית השני בשיר, הסבר את היחס של ה"דור הזה" לבכִי.
האם הדוברת בשיר מזדהה עם היחס של בני הדור לבכִי? הסבר והדגם את דבריך.

אדם וזהותו

19. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

דברי רקע ראשונים / ארז ביטון

אמי אמי

מכפר השיחים הירקים בִּירק אחר.
מִן הַצִּפְרִים הַמַּחְלִיבוֹת חֶלֶב מִתּוֹק מִכָּל מִתּוֹק,
מַעֲרֵשׁ זְמִירֵי אֶלֶף לִילָה וְעוֹד לִילָה.

אמי אמי

שֶׁהֲרִיקָה רְעוֹת
בְּאֶצְבָּעוֹת צֶרְדוֹת
בְּהִלָּקָאוֹת חֲזָה
וּבְשֵׁם כָּל הָאֲמָהוֹת.

אבי אבי

אֲשֶׁר עָסַק בְּעוֹלָמוֹת
אֲשֶׁר קִדַּשׁ שְׁבֻתוֹת בְּעֶרְאֵק נָקִי
אֲשֶׁר הָיָה בָּקִי מֵאִין כְּמוֹהוּ
בְּהִלָּכוֹת בֵּית כְּנָסֶת.

אני אני

שֶׁהֲרַחֲקָתִי עֲצָמִי
הֲרַחֲקָה אֶל תּוֹךְ לִבִּי
שֶׁכְּשֶׁהִכֵּל הָיוּ יְשָׁנִים
הַיִּיתִי מִשָּׁנָה
הֲרַחֲקָה אֶל תּוֹךְ לִבִּי
מִסּוֹת קִטְנוֹת שֶׁל בֶּן
בִּיהוּדִית
מְרוֹקָאִית.

תאר את התרבויות המוצגות בשיר.

האם תרבויות אלה מתנגשות זו בזו או שהן משלימות זו את זו? נמקד והדגם את דבריך.

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך